

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

ВОСЕНЬСКИ НАСТРОЙ

Чатыры фільмы з меланхалічнымі героямі

Наперадзе тры месяцы восені. Час рызыкаўны, бо можна апынуцца пад уздзеяннем асаблівага настрою — восеньскай меланхоліі. І хоць само слова «меланхолія» спрадвеку фігуравала менавіта ў медыцынскім лексіконе, сёння яна з'яўляецца збольшага не хваробай, а даволі бяспечным станам душы. Я б не раіла яе праганяць, спасылаючыся на словы Арыстоцеля, які казаў, што ўсе выключныя дзеячы, што вызначаюцца ў філасофіі, навуцы кіравання дзяржавай, мастацтве і паэзіі, — відавочныя меланхолікі. Цвярозы розум і грунтоўнасць, магчымасць сузіраць самыя цёмныя, у сэнсе схаваныя, ісціны — набор, які старадаўнія даследчыкі прыпісвалі ўздзеянню «чорнай жоўці». Дзеля такога меланхоліі можна паддацца і нават яе падтрымаць. Для апошняга самым бяспроігрышным сродкам з'яўляецца мастацтва, у прыватнасці кіно.

Меланхолікі — частыя госці ў творах мастацтва. Маркотныя прынцы, якіх не радуюць усе багаці свету, расчараваныя вандрунікі, Царэўна-Несмяяна, Гамлет, Яўген Анегін, Андрэй Балконскі, у класічным жывапісным каноне — схіленыя персанажы, якія падпіраюць галаву рукою. Не менш ярковыя вобразы прапісаныя ў кінамастацтве. Відавочна, з большым поспехам яны адшукваюцца ў азіяцкім кіно — павольным, сузіральным, удумлівым, але на гісторыю сусветнага кінамастацтва іх прышлося таксама нямаля. Я прапаную некалькі твораў, у цэнтры якіх схільныя да ўнутранай тугі героі. Часам меланхолія ўтрымліваецца не толькі ў персанажах, але і ў самой тэкстуры фільма. Гэтымі карцінамі можна ў прамым сэнсе натхніцца на цвярозы розум.

«КАСАБЛАНКА»

Майкла Кёрціца (1942)

Чорна-белы Галівуд, 1940-я, Хамфры Богарт і Інгрыд Бергман, тры статуэткі Оскар, у тым ліку як найлепшаму фільму, тэма Другой сусветнай вайны. Такая класіка, што класічнай няма куды. Кажуць, падчас работы над фільмам ніхто не чакаў, што з яго атрымаецца нешта вартае поспеху, але той прыйшоў. А назву стужкі не маглі прыдумаць да канца здымак, урэшце, як бачым, нічога арыгінальнага і не прыдумалі.

Галоўны герой Рык Блэйн у выкананні Богарта ўтрымлівае ігральны клуб у Касабланцы, дзе суіснуюць фашысцкія сілы і антыфашысцкае супраціўленне. Папулярная ўстанова, можна сказаць, тусовачны цэнтр Касабланкі, жывая музыка, азартныя гульні, сацыяльныя вярхі ў якасці гасцей — і пасярод гэтага аб'явак да жыцця і да палітыкі гаспадар. Здаецца, ён ужо даўно забыўся, што такое эмоцыі, а на пытанне аб нацыянальнасці адказвае: «П'яніца». Па гэтым мужчыне — загадкавым, непрыступным, іранічным — жанчыны толькі ўздыхаюць, але ён ім узаемнасцю не адказвае. Раптам выяўляецца:

нешта ўсё ж такі здольна яго ўсхваляваць — прыгажуня Ільза з яго парызскага мінулага, якая адным вечарам заходзіць у клуб Рыка. Вось і разгадка — непрыкаянасць галоўнага героя з'яўляецца насамрэч любоўнай тугой, адной з разнавіднасцяў меланхоліі.

У «Касабланцы» няма класічнага галівудскага хэпі-энду: здаецца, сваёй жа воляй Рык асудзіў сябе на вечную тугу. Але ён зрабіў правільны выбар. Гісторыя яго ўласнага кахання канчаецца разам з адлятаючым самалётам, што становіцца ахвярай дзеля антыфашысцкага супраціўлення. Ён падумаў за іх абаіх, за іх усіх.

«БЯГУЧЫ ПА ЛЯЗЕ»

Рыдлі Скота (1982)

Магічная карціна англійскага рэжысёра Рыдлі Скота і адзін з найпрыгажэйшых навукова-фантастычных фільмаў, які быў да таго ж названы ці не першым прыкладам неа-нуа-

ра. У далёкай будучыні насельніцтва Зямлі падзялілася на два класы — людзі і прадукты геннай інжынерыі рэпліканы, якіх чалавецтва пераважала на другарадных ролях. Былога дэтэктыва Рыка Дэкарда ў выкананні Харысана Форда просяць знайсці групу рэплікантаў, што збеглі з касмічнай калоніі і трапілі на Зямлю.

Абыякавы да ўсяго Рык Дэкард і прагрэсіўная, але халодная цывілізацыя вакол — фільм «Бягучы па лязе» паказаў разгубленае чалавецтва, якое

зайшло ў тупік і, нягледзячы на яркія гарадскія агні і вялікую колькасць забав, не можа атрымаць галоўнае — сваю існасць, бо розніца паміж чалавекам і рэплікантам аказалася тонкай, як лязо. Рык Дэкард у гэтым кантэксце — меланхалічны антыгерой, што страціў жыццёвыя арыенціры, а «Бягучы па лязе», па сутнасці трылер, выглядае як павольная чароўная антыўтопія. Неверагодны сінтэз.

Ёсць тут і гісторыя кахання, адна з самых дзіўных і прыгожых у кінематографе, — паміж Рыкам Дэкардам і рэплікантам Рэйчэл. Дадаём сюды музыку грэчаскага кампазітара Вангеліса, без якой «Бягучы па лязе» — не «Бягучы па лязе», і атрымліваем самыя цудоўныя і чуллівыя сцэны сусветнага кінематографа.

«ЛЮБОЎНЫ НАСТРОЙ»

Вонга Кар-Вая (2000)

«Мінулае можна ўбачыць, але яго нельга дакрануцца». Гэтая карціна — чыстая паэзія і чарговы фільм без хэпі-энду, праўда, у кан-

тэксце ўсходняй філасофіі можа трактавацца з пераходам на ірэальныя катэгорыі, якія ўзвышаюць і перайначваюць усё жывое. Драма кітайскага рэжысёра Вонга Кар-Вая атрымала дзве ўзнагароды на Канскім кінафестывалі, а нядаўна стала другой у спісе ста найлепшых кінакарцін XXI стагоддзя, які апублікавала BBC на аснове выбару 177 кінакрытыкаў усяго свету.

Дзеянне адбываецца ў 1960-х, галоўныя героі Соу і Чу здымаюць суседнія пакоі,

ад няспраўджаных надзей і нявыказаных пачуццяў уступае меланхолія. Гэта гісторыя кахання так і застаецца ўвасобленай выключна ў адмысловым настроі, затое настолькі ж прыгожым, наколькі цнатлівым. Пад сумную найцудоўнейшую мелодыю два чалавекі адчуваюць тое, што ніколі не змогуць адзін аднаму агучыць. Урэшце, любоўны настрой і ўся гэта прыгажосць застаецца ў мінулым, а да мінулага, як ужо вядома, нельга дакрануцца — яго можна толькі ўбачыць, наведваючы той самы дом, дзе ўзнікла забароненае пачуццё. А сваю таямніцу, як рабілі ў даўнейшыя часы, можна паведаміць старажытнай калоне храма, заляпіць яе зямлёй і скінуць гэты цяжар. А можа, і не скінуць.

«ПУСТЫ ДОМ»

Кіма Кі Дука (2004)

Цягучы, плаўны, павольны фільм карэйскага рэжысёра Кіма Кі Дука, які рэжысуры ніколі не вучыўся, але стаў культавай асобай сусветнага кіно. Яго фільмы — гэта апавяданні пра маргіналаў, але не ў якасці антыгерояў, а якраз наадварот — незайздроснае сацыяльнае становішча, як ні дзіўна, не робіць амаральным іх жыццё. Кім Кі Дук пазбаўлены снабізму ў адносінах да прастытута, сутэнёраў, забойцаў. У карціне «Пусты дом» прадстаўлены ў нейкім сэнсе палеганы вая-

рыянт маргінала — яго галоўны герой Тэ-сук развешвае на дзвярах рэкламныя лістоўкі, каб вызначыць, у якіх кватэрах адсутнічаюць гаспадары. Увечары ён вяртаецца і заходзіць у чужы дом на начлег. За час сваёй пабыўкі ён чыніць зламаныя рэчы, мые бялізну, прыбірае на кухні і абавязкова робіць сэлфі ў новым месцы.

Але аднойчы сістэма не спрацоўвае, і ён трапляе ў дом, дзе ўсё ж такі нехта прысутнічае. Гэта маўклівая, да немагчымасці меланхалічная Сун-хва, муж якой дазваляе сабе рукапрыкладства. Па ўсім відаць: яна закрытая ў сацыяльнай і ўжо псіхалагічнай няволі. Меланхолія тут не толькі ў прыгожай дзяўчыне, але і ў самім Тэ-суку, у якім дэталь выдаюць таямнічае і багатае мінулае, у абсалютным маўчанні фільма, у плаўных рухах, сумных вачах. Меланхолія пануе. Але раптам нешта зменіцца і ўсмешка нарэшце з'явіцца на твары прыгажуні?

У гэты спіс можна было б дадаць, напэўна, кожны фільм Кіма Кі Дука, але «Пусты дом» — найменш радыкальны з іх, затое пачуццёвы аж да прыемных дрыжыкаў на спіне.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ. katsyalovich@vziazda.by

ПІШАМ ПРА ТОЕ, ШТО САПРАЎДЫ ВАЖНА 5 РАЗОЎ НА ТЫДЗЕНЬ!

Пачалася падпіска на «Звязду» на IV квартал!

ЗАСТАВАЙЦЕСЯ З НАМІ — БУДЗЕ ЦІКАВА!